

Universitätsbibliothek Paderborn

Reverendissimi Ac Illustrissimi D.D. Antonii Godeau Episcopi Venciensis Viri Celeberrimi Theologia Moralis

Ex Purissimis Sacrae Scripturae, Patrum Ac Conciliorum Fontibus Derivata,
Notis Theologicis Illustrata, Duasque In Partes Divisa

Complectens Tractatus I. De quarto, quinto, & sexto decalogi Præcepto II.
De septimo decalogi Præcepto. III. De octavo decalogi Præcepto. IV. De
Ecclesiae Præceptis. V. De Sacramentis in genere & quibusdam in specie.
VI. De Pœnitentia. VII. De Matrimonio

Godeau, Antoine

Augustae Vindelicorum, 1774

Caput II. Extrema necessitas, & occulta compensatio explicantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53587)

æque ac præcedentia, peccatum dumtaxat veniale esse; sed hæc opinio non minus quam illa est damnanda, quæ asserit, ad restitutionem illum non teneri, qui pluribus vicibus exigua furta commisit (a).

CAPUT II.

Extrema necessitas, & occulta compensatio explicantur.

Extr^ema necessitas, cujus descriptionem (Tom. I. pag. 395.) dedimus, ex communi omnium sententia, rei alienæ ablationem excusat, seu potius ex re aliena, ac privata communem efficit, unde qui hac necessitate pressus diviti aliquid furriperet non peccaret, si aliter suavitæ consulere non posset. Quodsi aliquis furvus esset, antequam in extremam necessitatem incideret, in hac necessitate re furtiva uti posset, eam tamen restituere teneretur, quam primum, unde restituat, acquisierit.

Si mercator extra patriam degens pecunia careret, huncque latro vellet occidere, nisi certam pecuniæ vim sibi tribueret; posset ille hoc casu pecuniam hanc furripere, quam in patriam reversus restituere teneretur. Si res in extrema necessitate surrepta adhuc existat, hanc restituere oportet: veluti si quis, ut ab hostibus

(a) Innocentius XI. hanc damnavit propositionem: *Non tenetur quis sub poena peccati mortalis restituere, quod ablatam est per pauca furta, quantumcumque sit magna summa totalis.* Num. 38.

fugeret, equum surripuisset; ubi elapsus est, illum restituere debet. At si res oblata usu consumuntur non sunt hæc restituendæ, præsertim si levioris momenti sint, quas dominus, passæ necessitatis conscius, verosimiliter donasset. Verum si opes deinceps acquirantur, res graviores in necessitate sublata, ac consumptæ, denuo restituendæ sunt, quia usus substantiæ, vel ipsa substantia non absolute, sed sub conditione restitutionis, ubi hæc possibilis fiat, ad egentem transit, quemadmodum in commodato, vel mutuo solet evenire.

Sicut rarus extremæ necessitatis est casus, ita & quidquam surripere raro licitum erit (a). Sæpe dum gravis necessitas premit, ac si extrema adesset, obvia rapiuntur; imo cum extrema adest, ultra quam necessum sit, humana aviditas sibi attribuit. Ad utrumque animadvertere Confessarius debet, priusquam immunem a peccato penitentem pronunciet (b).

Alter

(a) Inter propositiones ab Innocentio XI. damnatas num. 36. ista est: *Permissum est furari non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.* Hoc enim si liceret, innumeris furtis via pareretur.

(b) Addi adhuc potest, in extrema necessitate rapere quidquam licitum esse 1. Si rei dominus non ipsemet in extrema necessitate sit, aut in eam conjiciatur. 2. Si peti a domino res non possit, aut deneganda petitio certo prævideatur. Porro hisce servatis conditionibus etiam proximo extreme periclitanti, si aliter non possumus,

Alter quidquam furripiendi titulus occulta compensatio est, cum nempe incio eo, qui nobis debet, vel idem, vel æquivalens ex illius bonis subtrahimus. Sobrius ejus usus sit oportet, plures namque ad illam conditiones requiruntur, quæ si non adsint, adhiberi licite non potest.

1. Debitum *certum, ac rigorosum*, seu ex justitia orrum esse debet: unde si dubium sit, aut in mera gratitudine fundetur, occultæ re-compensationi nullus est locus, resque sic subtracta omnino restitui domino debet, cui in dubio possessio faveret. 2. Requiritur, ut rem sibi debitam ob debitoris auctoritatem &c. reperere in judicio non possit, id enim si posset, occulte compensans se ipsum judicem constituendo contra justitiæ publicæ leges delinqueret, sic tamen subtracta restituere necessario non deberet, nisi absurda alia sequerentur. Hinc 3. oportet, ut nulli ex hac surreptione damnum vel præjudicium causetur; id est, ut nullus furti accusetur, suspicionem, aut pœnam quamdam incurrat; nam rem suam cum injuria alterius innocens recuperare caritas prohibet. 4. Ut, quantum fieri potest, res in eadem specie accipiatur, nihilque ultra debitum furripiatur; quia quoad utrumque dominus non solum quoad modum sed etiam quoad substantiam rationabiliter est invitatus.

re furtive sublata subvenire ex caritate tenemur, prout sanctus Thomas (2. 2. *Quæst.* 66. *art.* 7. *ad* 3.) docet,

tus. 5. Ut caveatur, ne postea debitor iterum solvere cogatur.

Quemadmodum in reliquis, ita in hac quoque materia novi quidam Casuistæ propositiones proferunt civili societati admodum periculosas.

Horum unus docet, Famulos, qui nimis exiguum salarium suum putant, posse tantumdem sibi ex domini bonis sumere, quantum ad æquandum suorum laborum meritum necessarium esse judicant.

Duas tamen huic doctrinæ conditiones addit. Prima est, si famuli cum dominis paciscantur de pretio laboribus suis debito hac conditione adjecta, quod si sibi utilem famulorum operam repperint, eorum salarium augebunt, prout ratio & justitia dictabunt; quod tamen domini non implent. Hoc enim casu, inquit hic Auctor, quod vere sibi est debitum famuli accipiunt; dumque ipsi per se id accipiunt, dominorum negligentiam suppleunt, qui hoc ipsum præstare specialiter tenentur. Altera conditio est, quando famuli ob calamitates & inopiam ad acceptandum pactum quodcumque adiguntur, quod a dominis proponatur; tunc enim hi famuli non id cedunt dominis suis, quod ad justum laborum suorum pretium deest. Quemadmodum autem domini usque ad æquivalentiam satisfacere tenentur; si huic debito desinat, possunt famuli famulæque per sese dominorum defectum supplere. Tres tamen casus excipiuntur: primus est, quando ex mera compassione hos sibi servos aliquis assumit; secundus est, quando ipsi famuli

famuli non requisiti servitium suum offerunt; tertius est, quando alii famuli pro eodem salario idem servitium præstarent.

Nova hæc doctrina, licet ab Auctore suo tot adminiculis fulta, furtis domesticis viam sternit, & famulos de servitii sui valore & qualitate iudices constituit (a). Quem autem limitem huic valori decernent famuli avidi, & laxioris plerumque conscientiæ? Ecquis patrum familias rute sua bona custodiat; si famulis liceat servitii sui pretium propriis manibus e dominorum bonis fumere?

Docet idem Auctor, posse uxores maritis suis aliquid surripere, unde ludant, si talis ipse conditionis sint, cui ludus inter alimenta honestasque recreationes deputetur. Nonne hic alia aperitur via vanis expensis mulierum, quæ nobili se natas loco affirmantes ingentem pecuniam vim maritis auferent, quam cum magno familia incommodo ludendo dissipabunt?

Casuum conscientiæ Professor quidam docuit, posse filios, qui utiliter aut in agro, aut in officina laborant, id pro suo labore & industria

(a) Perniciosam domesticorum licentiam Innocentius XI. repressit, dum hanc num. 37. propositiones damnavit: *Famuli, & famulae domesticae possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt. Hinc operarius facta semel conventionione de mercedis tenuitate apud patrem familias conquestus, nihil aliud responsi tulit, quam: Non facio tibi injuriam; nonne ex denario convenisti mecum. (Matth. 20.)?*

Atria furripere, quod pater præter alimenta extraneis tribueret; posse item aliquid furripere, ut ludo honestisque recreationibus juxta conditionem suam indulgeant.

Non multis opus est argumentis, ut doctrina ista damnetur. In Proverbiis Spiritus sanctus sententiam perspicue pronunciauit: *Qui subtrahit aliquid a patre suo, & a matre, & dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est* (Prov. 28.): ubi textus græcus habet: *ἀνδρὸς ἀσεβῆς: hominis impii.* Hæc verba satis ostendunt peccatum filiorum, aliquid a patre subtrahentium, esse gravissimum, homicida enim, impioque homine nihil est iniquius magisque detestandum. Quid dici potest validius? Saniusne erit Casuistæ opinionem sequi; an Spiritus sancti oraculo obtemperare?

CAPUT III.

Varie furti ac rapinae species.

Furtum adeo invisum, ac pudendum est vitium, ut plerique illud, ne foris appareat, abominabilem veluti lepram tegant: aliena rapiunt, nec tamen fures, aut raptores videri volunt. Id ut efficiant, variis juris, aut necessitatis titulis suam iniquitatem colorant. Ast ejusmodi coloribus quandoque homo, numquam Deus fallitur. Fraudes potiores compendiose hic attingam; explicatio earum mentio in decursu fiet.

Qui

Qui aliena bona invenit, nec, dum potest, reddit, furtum committit, juxta hanc sancti Augustini regulam: *Si invenisti, & non reddidisti, rapuisti.* Novus Casuista docet, absque peccato rem inventam retineri posse, si sequentes adsint circumstantiæ. *Prima* est, ut diligens inquisitio adhibeatur pro vero domino reperiendo. *Secunda*, ut propositum adsit rem inventam reddendi, ubi verus dominus detegatur. Verum hanc exceptionem destruit addens, si rei inventor pauper sit, posse inventam rem sibi retinere; quam ubi semel propriam fecit, restituere amplius non tenetur, etiamsi compareat verus dominus. Sed de hoc iterum.

Qui merces ultra justum pretium vendunt, vel minoris emunt, furti sunt rei. Tria vero intra justii terminos assignantur pretia, summum, medium, infimum. Si mercator vilioris qualitatis mercem summo pretio vendat, & emptorem falliat, qui rerum pretium ignorat, furtum committit; quemadmodum etiam si rei substantia vitio sit affecta, veluti vinum aqua mixtum; aut si quis falso pondere, vel mensura in vendendo utatur, aut rem vendat apparenter bonam, revera autem malam, vel brevi temporis tractu corrumpendam, furtum committitur.

Qui falsam monetam cudunt, vel bonam corrodunt, aut immutant: qui alteri justum lucrum impediunt, aut damnum afferunt: mercenarii, qui diurnum opus fraudant: artifices artem suam infideliter exercentes: officiales suorum munerum onera negligentes: qui famulis sala-